

Retrospectief

Mirjam Freudenthal

figuur 1: familie Freudenthal

Een korte impressie van mijn herinneringen aan mijn vader in zijn relatie tot mijn kinderen is niet eenvoudig te schrijven. Die herinneringen beslaan een periode van bijna twintig jaar, de eerste ervan gaan terug tot 35 jaar geleden. Ook zijn ze heel divers. De didactisch-wiskundige wereld kent die relatie al uit de aantekeningen die mijn vader maakte over zijn wandelingen met Bastiaan.¹ Wandelingen die in 1972 beginnen, als Bastiaan precies twee jaar is.

Directe aanleiding is de geboorte van zijn zusje Monica, één dag voor Bastiaans tweede verjaardag. Bastiaan is met zijn vele vragen nadrukkelijk aanwezig en naar mijn idee gunde mijn vader me wel een paar uurtjes rust. In korte tijd werd het wandelen een vrijwel dagelijks ritueel; we woonden ook maar twee straten van elkaar. Later, als de kinderen overdag op school zijn en na school hun besognes hebben, concentreren de wandelingen zich meer op de weekenden. Al vrij snel werden die meer dan alleen

een rondgang om mij te ontlasten. Bastiaans 'opa Hans', of vaak ook alleen maar 'Hans', genoot er echt van om met dat jongetje, dat in meerdere opzichten een evenbeeld van hemzelf was, te wandelen.

Dat wandelen was niet het doel op zich, het werd een samen ontdekken, samen leren, samen genieten. Belangrijk was steeds weer de inhoud, wat er gezien werd en waarom iets was zoals het was. Altijd met elkaar praten, uitleggen en discussiëren op een serieuze, haast volwassen manier, dat was het meest kenmerkende en dat is wat mij het meest is bijgebleven.

Verrassend was steeds opnieuw het enthousiasme en de verhalen van beiden bij terugkeer. 'We leren allebei steeds weer van elkaar', was regelmatig een van mijn vaders opmerkingen. Bastiaan, constant op zoek naar verklaringen, opa op zoek naar de wijze waarop die te geven. Ik herinner me nog de woorden: 'Piaget heeft het helemaal verkeerd, zijn leerontwikkelingsschema deugt

niet, want het is door Bastiaan al meerdere keren gekraakt’.

De wandelingen duren ongeveer twee uur en gaan aanvankelijk door de Utrechtse wijk Oog in Al, maar als het jochie beter kan lopen begeven die twee zich ook daarbuiten, onder meer naar het Merwedekanaal, het rangeerstation van de spoorwegen en het Julianapark. Als Bastiaan ouder wordt, en de andere twee kinderen vaak ook meegaan, wordt de auto of de trein genomen en gaan ze naar de Soesterduinen, de Leusderheide, Kootwijkerzand of worden er musea bezocht: de prehistorische boot van het Centraal Museum is een geliefd studieobject. Maar ook het Mathematisch Instituut op de Uithof wordt regelmatig aangedaan. Ook daar blijven de wandelingen niet onopgemerkt. Zo ontvangt mijn vader van de heer Freriks,² amanuensis bij natuurkunde, een speciaal samengesteld pakket met natuurkundige proeven die hij samen met Bastiaan ter plekke kan uitvoeren.³ Vaak worden in die jaren onze vakanties gezamenlijk met mijn ouders doorgebracht. Een geliefd oord was het Bayrisches Wald waar wij logeerden in het buitenhuis van professor Karl Strambach en zijn vrouw Maria. In de uitgestrekte bossen en velden brengt mijn vader met veel geduld zijn belangstelling voor alles wat er leeft in de natuur over op de kleinkinderen. En tijdens een vakantie op de Lüneburgerheide kan hij samen met hen vol overgave kijken naar de trek van grote mieren en hun drukke werkzaamheden of hen langdurig vertellen over de zaadvorming van grassen en de evolutie naar granen.

De wandelingen maakten in ons gezin onderdeel uit van het dagelijkse leven. Destijds realiseerden we ons eigenlijk niet het heel bijzondere van een dergelijke relatie tussen onze kinderen en hun grootouders (ook mijn moeder was, mede door haar interesse voor onderwijsvernieuwing, natuurlijk altijd erg bij hun wel en wee betrokken, al was ook zij geen lid van opa’s wandelclubje), een relatie die hun latere leven duidelijk heeft beïnvloed. Signalen van buiten hebben mij dit in de loop der jaren duidelijk gemaakt.

Een tweetal voorbeelden kan dit illustreren.

Zo ontmoette ik enkele jaren geleden tijdens een promotie, waar ook Bastiaan bij aanwezig was, de echtgenote van een hoogleraar die mij vroeg of dat jongetje dat met mijn vader vroeger door de wijk Oog in Al liep dezelfde was als de jongeman vlak naast mij. Zij bezocht als jonge vrouw regelmatig haar moeder die in de wijk woonde. Voor haar was de ‘professor’ (zo was hij in de buurt bekend), die met dat kleine jongetje met de blonde krullen regelmatig passeerde, steeds weer een opvallende en vertederende verschijning: uit de houding van de grootvader straalde de constante en bijzondere aandacht die hij voor zijn kleine wandelgenoot had.

Een ander voorval had plaats bij de promotie van

R. Dekker. Een van de opposenten haalde bij zijn interventie de herinnering op aan een voorval dat plaatsvond in het Evoluon in Eindhoven toen hij daar met een kleinkind een bezoek bracht. Op een zeker moment had zich in het museum een groep mensen verzameld om een oudere heer die, zonder acht te slaan op al die mensen, aan twee of drie kinderen de werking van enkele instrumenten uitlegde en dat op een voor ieder zó begrijpelijke wijze; het bleek mijn vader met zijn kleinkinderen te zijn. De spreker bekende dat hij zich wat achteraf bij het gehoor had gevoegd en met zijn kleinkind meeluisterde. Dat studenten wel eens klaagden over mijn vaders moeilijke manier van uitleg was niet te begrijpen als je zag hoe goed hem dit blijkbaar met kleine kinderen afging.

Mocht lijken dat mijn vader vooral tegen een didactisch-mathematische achtergrond met de kleinkinderen communiceerde, was dat echter geenszins het geval. Veel belangrijker immers is de algemene culturele belangstelling die hij hen heeft meegegeven. Geschiedenis, kunst en literatuur hadden zijn grote belangstelling en die deelde hij met hen. Van de regelmatige bezoeken die Bastiaan en zijn zusjes aan opa’s studeerkamer brachten, een sanctuarium waar wij vijftientig jaar eerder als kinderen slechts zelden mochten komen, hoorden wij pas veel later. Daar werd in aansluiting op de wandelingen de kennisuitwisseling voortgezet. Bastiaans grote passie voor het surrealisme vloeit direct voort uit de al van voor de Tweede Wereldoorlog daterende vriendschap tussen mijn ouders en Kurt Schwitters waarover hem verteld werd, en waardoor zij kunstobjecten van Schwitters in huis hadden. En zijn belangstelling voor geschiedenis deelde mijn vader met alle drie de kinderen. Monica’s voorliefde voor genealogie werd in het bijzonder gestimuleerd door zijn gesprekken met haar over de Tweede Wereldoorlog en over zijn familie; haar las hij voor uit de gedichten die hij in het werkkamp Havelte geschreven had.

Was mijn vader in mijn jeugd vooral geobsedeerd door de zuivere wiskunde, in het bijzonder de topologie, een passie die je met kleine kinderen niet goed kunt delen, zijn groeiende interesse in de didactiek van de wiskunde en daarbuiten maakte mijn kinderen deelgenoten in het zoeken naar kennis en het dienstbaar maken daarvan. Mocht ik als dochter misschien iets gemist hebben, als moeder is dat drievoudig ingehaald.

Noten

- 1 *Pedomorfose*, 25, 30 en 37, 1975 en 1976; uitgave Stichting Jenaplan.
- 2 Dit staat mij in het bijzonder bij omdat ik de heer Freriks kende van de korte periode dat ik wis- en natuurkunde studeerde.
- 3 *Pedomorfose*, 35, 1976.